

Sygn. akt III AUa 1003/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko
Sędziowie:	SSA Anna Polak (spr.) del. SSO Andrzej Stasiuk
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 16 maja 2013 r. w Szczecinie

sprawy A. O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury pomostowej

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 17 października 2012 r. sygn. akt VII U 1511/11

oddala apelację.

SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko del. SSO Andrzej Stasiuk

Sygn. akt III AUa 1003/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 30 czerwca 2011 roku, znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej wskazując, że ubezpieczony złożył, co prawda, świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych, nie przedstawił jednak oświadczenia o pracy w warunkach szczególnych, o którym mowa w przepisie art. 51 ustawy z dnia 19 grudnia 1998 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. 2008 Nr 237, poz. 1656 ze zm.).

Z powyższą decyzją nie zgodził się ubezpieczony A. O., domagając się przyznania prawa do emerytury. Zdaniem ubezpieczonego, organ rentowy dowolnie przyjął, że przedłożone przez niego świadectwo wykonywania pracy w

warunkach szczególnych, nie odpowiada wymogom opisanym w ustawie pomostowej. Według ubezpieczonego, prace które wykonywał, odpowiadały ujętym w pkt 29, względnie 23 wykazu stanowiącego załącznik do w/w ustawy.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania podnosząc, że ubezpieczony nie udokumentował wymaganego ustawą stażu pracy w szczególnych warunkach.

Wyrokiem z dnia 17 października 2012 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie, ustalając, że A. O., urodzony w dniu (...), złożył w dniu 31 marca 2011 roku wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury pomostowej. Wniosek ten został załatwiony odmownie decyzją ZUS z dnia 28 czerwca 2011 roku. Odwołanie od spornej decyzji stanowi przedmiot niniejszego rozpoznania.

Sąd Okręgowy swoje rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach prawnych.

W okresie od dnia 1 września 1965 roku do dnia 1 lipca 1991 roku ubezpieczony zatrudniony był w (...) Stoczni (...). Z tego tytułu pracodawca wystawił ubezpieczonemu świadectwo pracy datowane na dzień 1 marca 2000 roku oraz świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych datowane na dzień 22 marca 2011 roku. W tym ostatnim dokumencie wskazano, że ubezpieczony w okresie od dnia 1 sierpnia 1968 roku do 26 października 1971 roku oraz w okresie od 5 listopada 1973 roku do 13 listopada 1989 roku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy świadczył pracę na stanowisku montera maszyn i urządzeń okrętowych, wymienionym w wykazie A dział III poz. 90 pkt 32, stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 24 Ministra – Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 15 sierpnia 1983 roku w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach resortu gospodarki morskiej.

Pracodawca – (...) Stocznia (...) (aktualnie: (...) Spółka Akcyjna w S.) nie wystawił ubezpieczonemu zaświadczenia, o którym mowa w przepisie art. 51 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych, wyjaśniając, że praca wykonywana przez ubezpieczonego nie stanowi pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu przywołanej ustawy.

(...) Spółka Akcyjna w S. na podstawie zarządzenia nr(...) z dnia 25 maja 2009 roku, podpisanego przez Dyrektora Naczelnego, po konsultacjach ze związkami zawodowymi, opracowała wykaz stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze. Jako podstawę prawną powyższego wykazu przywołano ustawę z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych. Jako pracę w szczególnych warunkach określono w wykazie pracę na stanowisku: kotlarza okrętowego, montera kadłubów okrętowych, montera rurociągów okrętowych, odlewnika, spawacza. Jako pracę o szczególnym charakterze wskazano w przywołanym wykazie na stanowiskach: dowódcy sekcji, dowódcy zmiany, dźwigowego, dowódcy sekcji, kierowcy – operatora sprzętu ratowniczego, ratownika. Przy opracowywaniu wykazu brali udział przedstawiciele zakładowej służby BHP. W chwili tworzenia wykazu stanowisk pracy w warunkach szczególnych i szczególnym charakterze nie było już malarzy. Praca montera maszyn i urządzeń okrętowych wykonywana jest częściowo na statku, częściowo poza nim. W warunkach (...) Stoczni (...) miejscem pracy montera jest zarówno siłownia remontowanego statku i hala produkcyjna. Hala remontowa w w/w zakładzie pracy miała ok. 100 metrów długości, ok. 30 m szerokości, wysokości ok. 10 – 12 metrów.

Na statku monterzy pracowali w wymiarze 70% czasu niezbędnego do naprawy danego statku. Monter pracował przede wszystkim przy remontach silników głównych i pomocniczych oraz przy remontach innego rodzaju. Uczestniczył także w próbach morskich, jednak nie była to praca stała.

Siłownia remontowanego statku nie stanowi „pomieszczenia o bardzo małej kubaturze”. Przestrzeń siłowni podzielona jest na przedziały ażurowe, otwarte od góry.

Sąd Okręgowy, po przytoczeniu treści w art. 3 ust. 1, art. 4, art. 49, art. 51 ustawy o emeryturach pomostowych, wskazał, że poza sporem pozostawało, że wnioskodawca urodzony po dniu 31 grudnia 1948 roku ukończył 60 lat, legitymuje się ponad 25 – letnim okresem składkowym i nieskładkowym oraz nie był zatrudniony w chwili składania wniosku o emeryturę pomostową. Bezspornym było, że ubezpieczony w okresie od dnia 1 września 1965 roku do 1 lipca 1991 roku zatrudniony był w (...) Stoczni (...), w tym w okresie od 1 sierpnia 1968 roku do dnia 1 lipca 1991 roku oraz

od dnia 5 listopada 1973 roku do 13 listopada 1989 roku na stanowisku montera maszyn i urządzeń okrętowych. Z tytułu powyższego zatrudnienia pracodawca wystawił ubezpieczonemu w dniu 22 marca 2011 roku świadectwo pracy w warunkach szczególnych, nie wystawił mu natomiast zaświadczenia, o którym mowa w przepisie art. 51 ustawy pomostowej.

Organ rentowy nie kwestionował okoliczności, że praca na stanowisku montera maszyn i urządzeń okrętowych była pracą wykonywaną w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983, nr 8, poz. 43 ze zm.). Stanowisko pracy ubezpieczonego wymienione było w wykazie A do zarządzenia Ministra – Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 15 sierpnia 1983 roku w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach resortu gospodarki morskiej, w dziale III pod poz. 90 pkt 32. Pozycja 92 wykazu resortowego (przeniesiona z załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku i stanowiąca jego rozwinięcie i uszczegółowienie) grupuje różne kategorie stanowisk, w tym montera maszyn i urządzeń okrętowych, których wspólnym wyznacznikiem jest to, iż są to „Prace wykonywane bezpośrednio przy budowie i remoncie statków na stanowiskach znajdujących się na tych statkach, pochylniach, dokach i przy nabrzeżach”.

Sąd Okręgowy wskazał, że dla potrzeb ustalania uprawnień do emerytury pomostowej ustawodawca sporządził odrębny wykaz stanowisk pracy w warunkach szczególnych i szczególnym charakterze. Wykaz ten stanowi załącznik do tejże ustawy. Z powyższego nie wynika, że samo stwierdzenie przez pracodawcę, iż pracownik świadczył w jego zakładzie pracę w warunkach szczególnych albo w szczególnym charakterze na stanowisku wymienionym w wykazie A do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku oraz odpowiedniego wykazu resortowego, równoznaczne jest z uznaniem, że praca świadczona była w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy pomostowej. By tak było stanowisko pracy ujęte w świadectwie wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze musi znajdować się w wykazie, stanowiącym załącznik do ustawy pomostowej. Sąd Okręgowy wskazał, że w art. 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych zawarte zostały dodatkowe przesłanki dookreślające charakter pracy w warunkach szczególnych i szczególnym charakterze, branej pod uwagę przy stwierdzaniu uprawnień do emerytury pomostowej.

Może się wszakże zdarzyć, że ubezpieczony spełniać będzie wymóg posiadania wymaganych 15 lat pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze zarówno w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku, jak i regulacji z dnia 19 grudnia 2008 roku. Nie jest to jednak zasadą, bo uprawnienia do obu świadczeń muszą być analizowane odrębnie.

Formalnym przejawem powyższej dystynkcji jest wymóg przedstawienia zaświadczenia, o którym mowa w przepisie art. 51 ustawy pomostowej, a więc dokumentu autonomicznego w stosunku do świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Przy czym za dopuszczalne uznać należy zdaniem Sądu orzekającego przedstawienie wyłącznie świadectwa pracy w warunkach szczególnych i szczególnym charakterze, wyłącznie jednak w sytuacji, gdy stanowisko pracy w nim wskazane odpowiada wykazowi do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku.

W sprawie niniejszej pracodawca nie wystawił ubezpieczonemu oświadczenia, o którym mowa w przepisie art. 51 ustawy pomostowej. Jednocześnie pracodawca wyjaśnił, że nie było podstaw do wydania ubezpieczonemu w/w zaświadczenia albowiem nie wykonywał on pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy pomostowej.

Zadaniem Sądu Okręgowego było zatem zbadanie, czy stanowisko pracy ujęte w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 22 marca 2011 roku pokrywało się z charakterem prac wymienionych w wykazie, stanowiącym załącznik do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych. Powyższa ustawa zawiera 2 załączniki: nr 1 odnoszący się do prac w szczególnym charakterze i nr 2 wyszczególniający stanowiska pracy o szczególnym charakterze. Sąd Okręgowy podkreślił, że praca montera urządzeń i maszyn okrętowych nie została

wymieniona w załączniku nr 2, z czego wynika, że na gruncie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku nie stanowi pracy o szczególnym charakterze.

W odwołaniu od zaskarżonej decyzji wskazano, że praca świadczona przez ubezpieczonego odpowiadała pracy ujętej w pozycji 29: „Prace bezpośrednio przy malowaniu, nitowaniu lub montowaniu elementów wyposażenia w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze z utrudnioną wentylacją (podwójne dna statków, zbiorniki, rury itp.)” względnie 23: „Prace na statkach żeglugi morskiej” wykazu stanowiącego załącznik nr 1 do ustawy pomostowej.

W ocenie Sądu Okręgowego powyższą kwalifikację uznać należało za nietrafną, brak jest bowiem jakichkolwiek danych pozwalających na uznanie, że ubezpieczony wykonywał pracę ujętą zbiorczo w pozycji 29. Ani bowiem zakres czynności, ani miejsce wykonywania pracy nie pokrywają się z charakterem pracy ubezpieczonego. Nadto, praca ubezpieczonego nie była świadczona w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze. Miarodajnych danych w tym zakresie dostarczył Sądowi świadek M. W.. W oparciu o zeznania tego świadka zostało ustalone, że ubezpieczony zajmował się remontami silników głównych i pomocniczych. Świadek M. W. wyjaśnił także, że siłownia remontowanego statku nie stanowi „pomieszczenia o bardzo małej kubaturze”. Przestrzeń siłowni podzielona jest na przedziały ażurowe, otwarte od góry.

W toku procesu Sąd Okręgowy ustalił także, że praca montera maszyn i urządzeń okrętowych wykonywana jest częściowo na statku, częściowo poza nim. W warunkach (...) Stoczni (...) miejscem pracy montera jest zarówno siłownia remontowanego statku i hala produkcyjna. Na statku monter pracuje w wymiarze 70% czasu niezbędnego do naprawy danego statku. Monter pracował przede wszystkim przy remontach silników głównych i pomocniczych oraz przy remontach innego rodzaju. Uczestniczył także w próbach morskich, jednak nie była to praca stała.

Taki charakter pracy ubezpieczonego potwierdzili świadkowie T. R. i S. P.. Pierwszy z nich dookreślił dodatkowo parametry hali na jakiej wykonywana była część prac monterskich – ok. 100 metrów długości, ok. 30 m szerokości, wysokość ok. 10 – 12 metrów. Wyjaśnił, że prace wyjazdowe na statkach odbywały raz na 2 – 3 tygodnie.

W kontekście powyższych ustaleń w ocenie Sądu Okręgowego brak jest podstaw do przyjęcia, że ubezpieczony wykonywał pracę na statkach żeglugi morskiej (pozycja 23 wykazu – załącznika nr 1), jako że pracy na statku nie świadczył stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Sąd Okręgowy wskazał, że przywołany wykaz pod pozycją 28 wyszczególnia „Prace bezpośrednio przy spawaniu łukowym lub cięciu termicznym w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze, z utrudnioną wentylacją (podwójne dna statków, zbiorniki, rury itp.)”, jednakże zakres obowiązków ubezpieczonego na stanowisku monter urządzeń i maszyn okrętowych nie odpowiada zespołowi czynności opisanemu pod pozycją 28. Z poczynionych ustaleń nie wynika, by ubezpieczony jako monter urządzeń i maszyn okrętowych, pracował stale bezpośrednio przy spawaniu łukowym lub cięciu termicznym. Ubezpieczony nie pracował jako spawacz. Sąd stwierdził, że remont silników okrętowych wykracza zakresem poza czynności związane ze spawaniem lub wykonywane w bliskim jego otoczeniu. Nadto, w toku procesu ustalono, że ubezpieczony nie pracował stale w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze. Nawet gdyby przyjąć, że określeniu takiemu odpowiadają pomieszczenia okrętowe, trudno za takowe uznać wydzielone stanowiska pracy, otwarte od góry, w hali remontowej (na lądzie). Ustalono wszakże, że ok. 30% czasu pracy niezbędnego przy remoncie okrętu ubezpieczony przebywał w hali remontowej.

Zdaniem Sądu Okręgowego w niniejszym sporze nie bez znaczenia była okoliczność, że w zakładzie pracy ubezpieczonego opracowano wykaz stanowisk prac, na których wykonywane są prace w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze. Przedmiotowy wykaz wprowadzono zarządzeniem nr (...) z dnia 25 maja 2009 roku, oparto go na treści ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych.

Jako pracę w szczególnych warunkach określono w wykazie pracę na stanowisku: kotlarza okrętowego, montera kadłubów okrętowych, montera rurociągów okrętowych, odlewnika, spawacza. Jako pracę o szczególnym charakterze wskazano w przywołanym wykazie stanowisko: dowódcy sekcji, dowódcy zmiany, dźwigowego, dowódcy sekcji, kierowcy – operatora sprzętu ratowniczego, ratownika. W toku procesu Sąd Okręgowy ustalił, iż przy opracowywaniu

wykazu brali udział przedstawiciele zakładowej służby BHP, zaś od jednego z nich – M. W. – odebrano w toku procesu obszernie zeznania. Zakładowy akt prawa wewnętrznego nie może zastępować unormowań ustawowych, ale stanowi czytelną wskazówkę na temat stanowisk pracy występujących w badanym zakładzie pracy. Stanowi także czytelną wskazówkę, jak sam pracodawca wdrażał zapisy ustawy pomostowej. Brak jest jakichkolwiek przesłanek, by uznać, że skoro w przedmiotowym wykazie zakładowym brak jest stanowiska montera urządzeń i maszyn okrętowych oraz zespołu prac, które charakterem odpowiadają pracy świadczonej przez ubezpieczonego, to takie stanowisko lub zespół czynności został celowo pominięty wbrew faktycznemu stanowi rzeczy.

W ocenie Sądu orzekającego brak jest także przesłanek wskazujących sprzeczność pomiędzy wykazem zakładowym a załącznikami do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku.

Biorąc pod uwagę wszystko powyższe, Sąd Okręgowy stwierdził, że zgromadzony materiał dowodowy w dostateczny sposób wykazuje, że ubezpieczony w spornych okresach, będąc zatrudnionym na stanowisku montera urządzeń i maszyn okrętowych, nie świadczył pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze w rozumieniu unormowań ustawy pomostowej oraz w oparciu o wykazy stanowiące załączniki do tej ustawy.

Uznając, że ubezpieczony nie spełnił wszystkich warunków wskazanych w art. 49 ust. 2 i 3 ustawy, Sąd Okręgowy uznał, że nie przysługuje ubezpieczonemu prawo do emerytury pomostowej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.

Z rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego nie zgodził się ubezpieczony, zaskarżył wyrok w całości. Wniósł o jego zmianę i uwzględnienie odwołania, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zaskarżonemu orzeczeniu ubezpieczony zarzucił:

- naruszenie art.3 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, poprzez uznanie, że ubezpieczony nie pracował w warunkach szczególnych;
- naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z zebrany materiał dowodowy.

W uzasadnieniu apelacji ubezpieczony podniósł, że był zatrudniony w Stoczni do 1989 r. i w tym czasie jego stanowisko znajdowało się w wykazie prac wykonywanych w szczególnych warunkach. Prace określone w zakresie jego obowiązków wykonywał w pełnym wymiarze czasu pracy. W uzasadnieniu wyroku, Sąd podniósł, że prace montera w części odbywały się na hali. Sąd nie uwzględnił faktu, że konkretnie ubezpieczony stale wykonywał swoje prace również w nadgodzinach. Zatem biorąc to pod uwagę, jak i oświadczenie pracodawcy z dnia 22 marca 2011 r. poświadczające, że ubezpieczony wykonywał prace w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze czasu pracy należało uznać wykonywanie pracy przez ubezpieczonego w warunkach szczególnych w pełnym wymiarze czasu pracy.

Według ubezpieczonego pominięcie stanowiska montera urządzeń i maszyn okrętowych w zakładowym wykazie sporządzonym 25 maja 2009 r. wynika wyłącznie z chęci uniknięcia przez kierownictwo Stoczni obciążeń finansowych, a nie z powodu tego, że nastąpiła poprawa warunków zatrudnienia. Biorąc pod uwagę np. upadek stoczni budowlanych w S. - można stwierdzić, że aktualnie osoby, które były tam zatrudnione na stanowiskach monterów urządzeń okrętowych mają świetne warunki, bo w ogóle nie pracują w zagrożeniu, gdyż nie mają jakiegokolwiek zatrudnienia. Jak wynikało to z zeznań ubezpieczonego i większości świadków, w tym również świadka M. W., praca w Stoczni obecnie jest zdecydowanie różna od pracy w latach poprzednich. Wynika to zarówno ze znacznie zmniejszonej produkcji, jak i zmiany w zabezpieczeniach na stanowiskach pracy. W tej sytuacji, zdaniem apelującego pominięcie zajmowanego przez niego stanowiska w wykazie jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, bowiem nie uwzględnia szczególnie trudnych warunków pracy (w hałasie, małej kubaturze, oparach, zmiennych warunkach temperaturowych, w rejsach próbnych) na stanowisku montera urządzeń okrętowych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja ubezpieczonego i zarzuty w niej zawarte okazały się bezzasadne.

Ponowna analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a także zarzutów podniesionych w apelacji prowadzi zdaniem Sądu Apelacyjnego do wniosku, iż zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego jest prawidłowy. Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne ustalenia Sądu I instancji co do opisanego przez Sąd orzekający stanu faktycznego, jak również podziela ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego. Sąd Okręgowy dokonał trafnej interpretacji przepisów mających zastosowanie w niniejszej sprawie. Powyższe czyni zbytecznym ponowne przytaczanie ustaleń oraz szczegółowych rozważań zawartych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 05 listopada 1998 roku, sygn. I PKN 339/98). Tym samym dalsza argumentacja Sądu Apelacyjnego, odnosi się do zarzutów podniesionych w apelacji.

Przystępując do rozważań w przedmiocie zasadności zarzutów podniesionych przez apelującego, tytułem wstępu wskazać należy, że emerytury pomostowe zapowiedziane w art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zostały wprowadzone do systemu ubezpieczeń społecznych przez ustawę z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2009 r. i dotyczą ubezpieczonych zatrudnionych w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze (urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r.). Zastąpiły one emerytury w niższym wieku przyznawane na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach pracy lub w szczególnym charakterze. Prawo do tego świadczenia było nabywane z reguły w niższym niż wiek emerytalny wiek pod warunkiem wykazania piętnastoletniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Cechą charakterystyczną emerytur pomostowych jest ich przejściowy charakter, zgodnie bowiem z art. 16 ustawy, prawo do tego świadczenia ustaje nie tylko z dniem śmierci uprawnionego, ale również z dniem poprzedzającym dzień nabycia prawa do emerytury, z dniem osiągnięcia przez uprawnionego wieku 60 lat w przypadku kobiet i 65 lat w przypadku mężczyzn, jeżeli uprawniony nie ma prawa do emerytury ustalonego decyzją organu rentowego (por. szerzej uwagi zawarte w Prawo do emerytury - komentarz do ustaw z orzecznictwem - I. Jędrasik - Jankowska, K. Jankowska - LexisNexis Warszawa 2011, s. 34 i nast.). Z uwag tych płynie wniosek o odrębnym charakterze obu tych świadczeń (emerytur w niższym wieku i emerytur pomostowych), przy czym już w tym miejscu trzeba wskazać, że nie wszyscy uprawnieni do emerytur w niższym wieku z uwagi na pracę w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, nabyliby obecnie prawo do emerytur pomostowych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2012 r. II UK 164/11, LEX nr 1171289).

Stosownie do definicji zawartej w art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, mogące z wiekiem z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, stawiające przed pracownikami - mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej - wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku. Wykaz tych prac określa załącznik nr 1 do ustawy.

W załączniku nr 1 do powoływanej ustawy, pod pozycją 23 wymieniono jako prace w szczególnych warunkach prace na statkach żeglugi morskiej, zaś pod pozycją 29 jako prace w szczególnych warunkach wymieniono prace bezpośrednio przy malowaniu, nitowaniu lub montowaniu elementów wyposażenia w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze z utrudnioną wentylacją (podwójne dna statków, zbiorniki, rury itp.).

Z kolei pod pojęciem prac o szczególnym charakterze ustawodawca rozumie, zgodnie z art. 3 ust. 3 ustawy, prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanej z procesem starzenia się organizmu człowieka. Wykaz prac o szczególnym charakterze określa załącznik nr 2 do ustawy.

W orzecznictwie przyjmuje się, że wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy „o szczególnym charakterze” lub „w szczególnych warunkach” nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogła obniżyć się z wiekiem (por. przykładowo wyrok WSA w Poznaniu z dnia 29 czerwca 2011 r., IV SA/Po 335/11 - LEX nr 863891).

Zgodnie z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, prawo do tego świadczenia przysługuje pracownikowi, który spełnił łącznie następujące warunki:

1. urodził się po 31 grudnia 1948 r.;
2. ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
3. osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
4. ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
5. przed 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
6. po 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych;
7. nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Zgodnie z art. 49, prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która:

- 1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12;
- 3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

W myśl z art. 51 ustawy, płatnik składek jest zobowiązany do wystawiania zaświadczeń o okresach pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3, za okresy przypadające przed dniem 1 stycznia 2009 roku.

Za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się również osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (art. 3 ust. 7 ustawy).

Sąd Najwyższy w licznych orzeczeniach podkreślał, że przepisy regulujące system zabezpieczenia społecznego ze względu na swoją istotę i konstrukcję podlegają wykładni ścisłej (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 16 sierpnia 2005 r., I UK 378/04, OSNP 2006 nr 13 - 14, poz. 218; 23 października 2006 r., I UK 128/06, OSNP 2007 nr 23 - 24, poz. 359; 29 stycznia 2008 r., I UK 239/07, OSNP 2009 nr 7 - 8, poz. 103; 4 marca 2008 r., II UK 129/07, OSNP 2009 nr 11 - 12, poz. 155; 19 maja 2009 r., III UK 6/09, LEX nr 509028).

W rozpoznawanej sprawie nie budzi wątpliwości, że ubezpieczony urodził się po dniu 31 grudnia 1948 roku ukończył 60 lat, legitymuje się ponad 25 – letnim okresem składkowym i nieskładkowym oraz nie był zatrudniony w chwili składania wniosku o emeryturę pomostową.

Organ rentowy nie kwestionował, że praca na stanowisku montera maszyn i urządzeń okrętowych w okresie zatrudnienia w (...) Stoczni (...) była pracą wykonywana w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983, nr 8, poz. 43 ze zm.).

Kwestią sporną pozostaje natomiast kwalifikacja okresu zatrudnienia w okresie od 1 sierpnia 1968 roku do 1 lipca 1991 w (...) Stoczni (...), w tym w okresie od 1 sierpnia 1968 roku do dnia 26 października 1971 oraz od dnia 5 listopada 1973 roku do 13 listopada 1989 roku na stanowisku montera maszyn i urządzeń, jako wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych.

Pracodawca nie wystawił ubezpieczonemu zaświadczenie o którym mowa w przepisie art. 51 ustawy pomostowej, wyjaśniając w piśmie z dnia 14 lutego 2012 roku, że nie było podstaw do wydania ubezpieczonemu w/w zaświadczenia albowiem nie wykonywał on pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy pomostowej.

Nie ma racji apelujący kwestionując przyjęte przez Sąd pierwszej instancji stanowisko, że charakter prac wykonywanych przez ubezpieczonego w spornym okresie w (...) Stoczni (...), nie spełnia przesłanek uprawniających do uznania zatrudnienia jako pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych.

W sprawie, wbrew argumentacji apelującego zebrany materiał dowodowy nie potwierdza, aby ubezpieczony w spornym okresie zatrudnienia w (...) Stoczni (...) na stanowisku montera maszyn i urządzeń okrętowych wykonywał prace bezpośrednio przy malowaniu, nitowaniu lub montowaniu elementów wyposażenia w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze z utrudnioną wentylacją (podwójne dna statków, zbiorniki, rury itp., czy też prace na statkach żeglugi morskiej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Również w ocenie sądu odwoławczego analiza dowodów osobowych, jak i dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, nie potwierdza, że praca ubezpieczonego w spornym okresie w (...) Stoczni (...) była jednoznaczna ze stałym wykonywaniem pracy bezpośrednio przy malowaniu, nitowaniu lub montowaniu elementów wyposażenia w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze z utrudnioną wentylacją (podwójne dna statków, zbiorniki, rury itp., czy też pracy na statkach żeglugi morskiej.

Podkreślić należy, że treść świadectwa pracy z dnia 22 marca 2011 roku, z którego wynika, że A. O. był zatrudniony w (...) Stoczni (...), w okresie od 1 września 1965 roku do 1 lipca 1991 roku oraz, że w okresie od 1 sierpnia 1968 roku do dnia 26 października 1971 oraz od dnia 5 listopada 1973 roku do 13 listopada 1989 roku na stanowisku montera maszyn i urządzeń okrętowych przeczy twierdzeniom ubezpieczonego, że w spornym okresie wykonywał prace wymienione w załączniku nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych pod poz. 29, ewentualnie pod poz. 23.

Nie można tego faktu ustalić na podstawie zeznań ubezpieczonego, który wskazał, że jego praca polegała na remontowaniu silników i urządzeń okrętowych znajdujących się na statkach oraz, że w 20% wykonywał prace na hali polegające na pomiarach elementów silników, czyszczeniu tych elementów, przygotowaniu ich do montażu na statku. Hala to pomieszczenie o wymiarach 20 metrów szerokości, 150-200 metrów długości i około 10-12 metrów wysokości. Prace na statku polegały na pracy wewnątrz silników lub w siłowni okrętowej przy remoncie silników. Przez dwa lata ubezpieczony wykonywał prace przy remoncie pomp wodnych, która odbywała się w zęzach (pomieszczeniach pod poziomem podłogi). Ubezpieczony wskazał, że brał udział w próbach morskich i w pracach na promach w czasie eksploatacji na morzu. Próby trwały od 24 do 120 godzin, natomiast rejs promami trwał 2 tygodnie.

Zdaniem Sądu Odwoławczego również analiza zeznań świadków nie potwierdza, że praca ubezpieczonego w spornym okresie była jednoznaczna ze stałym wykonywaniem pracy bezpośrednio przy malowaniu, nitowaniu lub montowaniu

elementów wyposażenia w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze z utrudnioną wentylacją (podwójne dna statków, zbiorniki, rury itp., czy też prace na statkach żeglugi morskiej).

Świadek T. R. zeznał, że praca ubezpieczonego polegała na remoncie silników pomocniczych i głównych, aby wykonać taką pracę należało zdemontować silnik na poszczególne elementy, po demontażu te elementy transportowano na warsztat, gdzie oceniano konieczność wykonywania czynności naprawczych bądź wymiany, następnie elementy te montowało się na statku. Hala na której pracował ubezpieczony miała około 100 m długości, 30 metrów szerokości, 10-12 metrów wysokości.

Świadek T. R. zeznał, że bywało tak, że ubezpieczony pracował na wyjazdach i wykonywał prace na statkach. Takie wyjazdy zdarzały się 2,3 razy w roku na okres 2,3 tygodnie. Według świadka T. R. monterzy na statku pracowali w wymiarze 70% czasu niezbędnego do naprawy danego statku, a 30% na hali.

Również świadek S. P. potwierdził, że monterzy wykonywali pracę na hali i na statkach. Według świadka praca codzienna montera była wykonywana na statkach w 70%. Dodatkowo odbywano rejsy próbne, które zdarzały się od 5 do 15 razy w roku. Świadek S. P. zeznał, że ubezpieczony wykonywał prace przy remoncie silników głównych i pomocniczych, na statku i w hali, była to praca w maszynowni, ze wszystkimi jej uciążliwościami.

Z kolei świadek M. W. zeznał, że ubezpieczony zajmował się remontami silników głównych i pomocniczych. Świadek M. W. wyjaśnił także, że siłownia remontowanego statku nie stanowi „pomieszczenia o bardzo małej kubaturze”. Przestrzeń siłowni podzielona jest na przedziały ażurowe, otwarte od góry.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji zasadnie uznał, że informacje uzyskane od świadków M. W., T. R. i S. P. w zestawieniu z dowodami z dokumentacji dotyczącej zatrudnienia A. O. w (...) Stoczni (...) nie pozwalają na ustalenie, że w spornym okresie ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu prace bezpośrednio przy malowaniu, nitowaniu lub montowaniu elementów wyposażenia w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze z utrudnioną wentylacją (podwójne dna statków, zbiorniki, rury itp., czy też prace na statkach żeglugi morskiej).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego ocena dowodów osobowych, jak i dokumentów prywatnych została dokonana obiektywnie, rzetelnie i wszechstronnie, wobec czego nie sposób podzielić zarzutu błędnej oceny dowodów w sposób i w okolicznościach zarzucanych przez apelującego. Ocena wiarygodności i mocy dowodów jest podstawowym zadaniem sądu orzekającego, wyrażającym istotę sądzenia, a więc rozstrzygnięcia kwestii spornych w warunkach niezawisłości, na podstawie własnego przekonania sędziego przy uwzględnieniu całokształtu zebranego materiału (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 lutego 1996 r., II CRN 173/95). Granice swobodnej oceny dowodów wyznaczone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego rozumowania. Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez sąd zasad określonych w art. 233 § 1 k.p.c., wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego. Tylko te uchybienia mogą być przeciwstawiane uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął to sąd wadze poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 06 listopada 1998 r., II CKN 4/98).

Na podstawie dowodów zgromadzonych w sprawie, w tym świadectwa pracy w warunkach szczególnych oraz części akt osobowych ubezpieczonego uznać trzeba, że w sporny okresie ubezpieczony pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako monter maszyn i urządzeń okrętowych.

Ubezpieczony nie przedłożył przy tym żadnych dowodów, jakoby zakres faktycznie powierzonych mu w tym czasie obowiązków pracowniczych był niezgodny z nazewnictwem jego stanowiska pracy, wynikającym z dokumentacji w postaci świadectwa pracy oraz świadectwa pracy w warunkach szczególnych.

Wobec ustalenia, że zakres obowiązków ubezpieczonego na stanowisku, monter urządzeń i maszyn okrętowych nie odpowiadał pracy wymienionej pod pozycją 23 i 29 wykazu – załącznika nr 1. Wbrew zarzutowi apelującego, kwestia pominięcia stanowiska montera urządzeń i maszyn okrętowych w zakładowym wykazie sporządzonym 25 maja 2009

r. nie miała decydującego znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, z uwagi na to, że wykazy zakładowe nie stanowią samodzielnej podstawy zaliczenia danego rodzaju zatrudnienia do prac w szczególnych warunkach, mogą być jedynie pomocne przy wykładni przepisów ustawy o emeryturach pomostowych.

Jak już wcześniej wspomniano, decydującą rolę przy analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień do emerytury pomostowej ma bowiem możliwość jej zakwalifikowania pod jedną z pozycji załączników 1 i 2 do tej ustawy. Wykazy zakładowe muszą być dostosowane do treści tych załączników, w których zawarty jest kompletny wykaz stanowisk pracy wykonywanej w szczególnych warunkach w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. Zakwalifikowanie przez pracodawcę stanowiska nie objętego załącznikami do ustawy emeryturach pomostowych, nie wywołuje skutków przewidzianych w przepisach tej ustawy. Dodać należy, że dokument w postaci świadectwa pracy w szczególnych warunkach nie jest dokumentem abstrakcyjnym, w tym sensie, że treści z niego wynikające choćby były wątpliwe w świetle innych dowodów, należy bezwarunkowo przyjmować za prawdziwe. Świadectwo pracy w szczególnych warunkach, podobnie jak i inne dowody, podlega weryfikacji co do zgodności z prawdą w kontekście całokształtu materiału dowodowego, gdyż podmiot wydający to świadectwo nie jest organem państwowym ani organem wykonującym zadania z zakresu administracji państwowej (wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 21 kwietnia 2004 r., II UK 337/03, OSNP 2004/22/392; 23 listopada 2004 r., I UK 15/04, OSNP 2005/11/161; 22 czerwca 2005 r., I UK 351/04, OSNP 2006/5-6/90; 20 października 2005 r., I UK 41/05, OSNP 2006/19-20/306; 29 stycznia 2008 r., I UK 192/07, LEX nr 447272).

Ponadto, jak słusznie wskazał Sąd pierwszej instancji, ubezpieczony nie wykazał, że kwestionowany przez niego wykaz zakładowy pozostawał w sprzeczności przepisami ustawy pomostowej oraz załącznikami do tej ustawy.

W ocenie sądu odwoławczego w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy przyjąć należało, że ubezpieczony nie wykazał aby spełnił przesłankę legitymowania się okresem co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych w dniu wejścia w życie tej ustawy, tj. 1 stycznia 2009 roku. Jak już wcześniej wspomniano prawo do emerytury pomostowej jest przywilejem i spełnienie warunków jego przyznania nie może budzić żadnych wątpliwości.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie przepisu art. 385 k.p.c. oddalił apelację ubezpieczonego jako bezzasadną.

SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko del. SSO Andrzej Stasiuk